

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора педагогічних наук,
професора Растригіної Алли Миколаївни
на дисертацію Тянь Лінь «Методика формування вокально-технічних
умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)**

Актуальність теми дослідження та її наукова затребуваність.

Актуальність звернення Тянь Лінь до обраної проблеми на рівні дисертаційного дослідження не викликає сумніву з багатьох причин. *По-перше*, це пов'язано зі зростанням інтересу в сучасній молоді різних країн світу до оволодіння співацькими вміннями, що стало глобальним культурним трендом. *По-друге*, стійка тенденція щодо систематичного вдосконалення якості мистецької освіти в Україні, Китаї, країнах Європейського Союзу потребує постійного розширення методологічної та науково-теоретичної бази, оновлення педагогічного інструментарію, а також максимального зближення теоретичних та практичних напрацювань у галузі формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики. *По-третьє*, представлене до захисту дисертаційне дослідження відповідає тематичному плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування «Зміст, форми, методи і засоби вдосконалення підготовки вчителів музичного мистецтва».

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків дослідження їх достовірність та повнота викладу в опублікованих працях

Детальне ознайомлення з представленою до захисту дисертацією дає підстави стверджувати, що *високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій*, сформульованих здобувачкою, та їх

достовірність, забезпечується: детально розробленою методологічною базою, що залучає сукупність особистісно-орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного та контекстного підходів, взаємодія яких забезпечує цілісність мотивації студентів щодо формування досліджуваного феномену, спрямованість на набуття та постійне удосконалення професійної компетентності майбутніх педагогів-музикантів та максимальне наближення фахового навчання до умов подальшої фахової діяльності; опорою на сукупність теоретично обґрунтованих принципів цілеспрямованої організації навчального процесу для формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики, серед яких: принцип індивідуалізації фахового навчання, принципі єдності теорії і практики під час формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання, принцип нерозривної єдності художньо-творчої і технічної сфер як основи адекватної реалізації ідейно-образного задуму композитора у процесі інтерпретаційної діяльності майбутніх учителів музики.

Високий ступінь обґрунтованості авторського визначення сутності вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики обумовлено: детальним аналізом поняття «уміння особистості», яке осмислюється дисертанткою в якості складного процесу аналітико-синтетичної діяльності кори великих півкуль головного мозку, який спрямовує особистість до виконання перцептивних, розумових, вольових та інших дій; а також аналізом поняття «вокальна техніка», яке авторка поділяє на механічну та інтерпретаційно-виражальну; ретельним аналізом фізіологічного аспекту дослідження вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики, який дозволяє окреслити їх в якості інтегрованої здатності до вокальної фонації, що у процесі фахового навчання з часом набуває ознак сталості й мистецької звички; прискіпливим вивченням психологічного аспекту дослідження

вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики, який передбачає здатність до усвідомленості їх формування за рахунок опори на знання у галузі вокальної педагогіки та виконавства, а також здатність до яскравого розкриття художнього образу й ідейного змісту вокального твору; дослідженням тісної взаємозалежності фізіологічного і психологічного аспектів вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі їх формування.

Повнота наукового обґрунтування змісту вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики, а також їх класифікації, обумовлена застосуванням методології комплексного підходу, який дозволив дисертантці визначити досліджуваний феномен як складний комплекс, що складається з трьох груп технологічно-позиційних, комунікативно-виражальних та інтерпретаційно-втілюючих умінь, основними характеристиками якого є цілісність, інтеграція, динамічність. Динаміка формування комплексу вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики забезпечується за допомогою п'яти функцій: функції координації вокальної фонації й слухових уявлень, функції музичної комунікації, функції постановки і розв'язання музично-виконавських завдань художньої інтерпретації та функції рефлексії.

Обґрунтованим результатом проведеного Тянь Лінґ науково-теоретичного аналізу досліджуваної проблематики та *методичним стрижнем* дисертаційного дослідження стало науково-теоретичне обґрунтування й проектування *моделі* експериментальної методики формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання, яка включає основні групи технологічно-позиційних, комунікативно-виражальних та інтерпретаційно-втілюючих умінь разом із відповідними *функціями та критеріями* сформованості; особистісно-орієнтований, компетентнісний, діяльнісний та контекстний наукові *підходи; методи, засоби і прийоми* формування кожної з означених груп вокально-технічних умінь, а

також *принципи та педагогічні умови* в якості опорних методичних орієнтирів результативності запровадженої авторкою моделі, до яких належать: педагогічне забезпечення консолідованості пізнавальних інтересів і художньо-естетичних потреб студентів у галузі вокальної педагогіки та виконавства, спрямованих на досягнення мети – оволодіння комплексом вокально-технічних умінь, що базується на принципі індивідуалізації фахового навчання; педагогічне конструювання спеціально узгодженого, цілеспрямовано побудованого на паритетних засадах, паралельного провадження теоретичної й практичної вокальної підготовки студентів, що передбачає термінове залучення отриманих знань до вокальної роботи, в результаті чого має відбутись трансформація набутих знань у відповідні вокально-технічні уміння, а також набуття студентами позитивного досвіду щодо їх застосування, що ґрунтується на дидактичному принципі єдності теорії і практики під час формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання; педагогічне стимулювання цілеспрямованості студента на розкриття художнього образу вокального твору шляхом усвідомлення технічних елементів в якості необхідного чинника створення й донесення до слухача власної інтерпретаційної концепції на основі психологічної підтримки з боку викладача, що базується на принципі нерозривної єдності художньо-творчої і технічної сфер як основи адекватної реалізації ідейно-образного задуму композитора у процесі інтерпретаційної діяльності майбутніх учителів музики.

За основу педагогічного діагностування рівнів сформованості досліджуваного феномену були взяті визначені відповідно до визначених груп критерії та показники.

Високий ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, сформульованих у дисертаційному дослідженні, обумовлюється логічною

послідовністю викладу науково-теоретичного матеріалу, чіткою систематизацією методичного забезпечення, ретельною деталізацією змісту досліджуваного феномену, класифікованого у відповідності до трьох груп технологічно-позиційних, комунікативно-виражальних та інтерпретаційно-втілюючих умінь, для кожної з яких було визначено відповідний критерій, а також показники сформованості.

Авторська методика, втілена в розробленій методичній моделі, спирається на теоретично обґрунтовані педагогічні умови, кожна з яких, ґрунтуючись на відповідному принципі, забезпечує цілеспрямованість і послідовність формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики згідно до координаційно-цільового, розвивально-трансляючого та виконавсько-рефлексивного етапів. Заслуговує на схвалення розробленій дисертанткою педагогічний інструментарій для кожного з означених етапів, який оперує багатою палітрою спеціалізованих вокальних вправ, музично-творчих завдань, образно-демонстраційних та вербальних методів, методів мотивації мистецького навчання, інтерактивних, проєктивних та інтерпретаційних методів, методів рефлексивного аналізу та рефлексивного оцінювання, інформаційно-комунікаційних засобів тощо.

Високий ступінь достовірності результатів дисертаційної роботи визначається різноманітністю інструментарію педагогічної діагностики і педагогічних вимірювань, який, оперуючи сукупністю традиційно усталених емпіричних методів на кшталт експертного оцінювання, анкетування, діагностичного опитування, поєднаних із оригінальними авторськими методами на кшталт біографічно-поведінкових інтерв'ю, діагностично-творчих завдань тощо, забезпечив всебічність проведеної експериментальної роботи. Залучення методів порівняльного аналізу щодо результатів констатувального, контрольного та формувального експериментів, отриманих

за допомогою методів математичної статистики, дозволило констатувати про об'єктивність та коректність отриманих результатів дослідно-експериментальної роботи.

Наукова новизна результатів дослідження обумовлюється розробленням, успішним упровадженням та експериментальною перевіркою спроектованої авторкою методичної моделі, яка інтегрує у своєму змісті сукупність принципів, педагогічних умов, методів, засобів і прийомів формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики. Беззаперечність наукової новизни результатів дисертаційного дослідження Тянь Лінь підтверджується як змістовним, логічно виваженим науково-теоретичним, методологічним обґрунтуванням основних позицій дисертаційного дослідження, так і результатами експериментальної перевірки розробленої методики формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання, ефективність якої засвідчила впевнена висхідна динаміка сформованості досліджуваного феномену в експериментальних групах.

Повнота викладу результатів дослідження

Представлене дисертаційне дослідження має чітко окреслену, логічно побудовану структуру, містить усі необхідні складові, зокрема: анотацію українською та англійською мовами, зміст, вступ, три розділи, висновки до кожного з розділів, список використаної наукової літератури до кожного з розділів, загальні висновки та додатки. Означені складові послідовно відображають основні ідеї та наукові переконання, концептуальні положення та висновки авторки. Проведений аналіз достатньої кількості наукових першоджерел свідчить про деталізоване та ґрунтовне розроблення

дисертанткою досліджуваної проблеми, що розглядається та вирішується у відповідності до обраної тематики.

Основні теоретичні положення та висновки дисертаційної роботи відображено у 5 одноосібних авторських публікаціях, з них 1 стаття - у міжнародному науковому виданні, 3 - у провідних фахових виданнях з педагогіки, 1 - в збірнику матеріалів наукової конференції. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає встановленим вимогам. Крім того, основні положення дисертаційного дослідження доповідались на міжнародних, всеукраїнських та щорічних звітних науково-практичних конференціях та обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування, а також кафедри теорії та методики постановки голосу факультету мистецтв імені А. Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова. Спрямованість науково-практичних конференцій, де відбулася апробація дисертації, характер статей дисертантки, в яких відображено основні положення і результати проведених досліджень, повною мірою розкривають досліджувану проблему.

Дисертаційна робота виконана із дотриманням наукового стилю. Графічне оформлення дисертації забезпечує необхідну наочність, що полегшує сприйняття основних матеріалів та положень дослідження.

Відтак, маємо підстави вважати, що дисертація пройшла належну апробацію, є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Рекомендації стосовно використання результатів і висновків
дисертації

З огляду на зміст і висновки дисертації, достатню апробацію та досить ефективно впровадження результатів дослідження в освітній процес

мистецьких факультетів педагогічних ЗВО, вважаємо, що матеріали дисертаційного дослідження Тянь Лін в цілому й запропонована експериментальна методика зокрема, у повному обсязі відповідає сьогоднішнім викликам і потребам мистецької освіти щодо підвищення якості фахового навчання майбутнього вчителя музики й можуть використовуватись в освітньому процесі закладів вищої освіти як України, так і Китаю для формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання й безпосередньо у процесі вокальної підготовки. Оскільки їхня дієвість, ефективність, адаптованість та пристосованість до реально існуючого на сьогоднішній день в музично-педагогічних ЗВО навчального процесу є безсумнівними.

Теоретичні положення, подані у висновках, можуть бути використані для розроблення й оновлення типових та робочих програм, методичних рекомендацій та навчальних посібників з навчальних курсів, що забезпечують провадження вокальної підготовки студентів факультетів та інститутів мистецтв педагогічних університетів.

Значущість отриманих результатів дослідження для науки і практики

До науково обґрунтованих результатів виконаного Тянь Лін дослідження, котрі мають вагому наукову новизну й дають підстави кваліфікувати його як таке, що привносить нове розв'язання досліджуваної проблеми вважаємо за доцільне віднести розробку актуальної проблеми вокальної педагогіки та виконавства, яка збагачує загальну концепцію фахового навчання майбутніх учителів музики за рахунок класифікації комплексу вокально-технічних умінь у відповідності до трьох груп технологічно-позиційних, комунікативно-виражальних та інтерпретаційно-втілюючих умінь, а також розроблення й упровадження для кожної з груп

сукупності авторських методів засобів і прийомів їх формування. Маємо наголосити, що дисертантка не тільки класифікувала зміст вищезгаданого комплексу вокально-технічних умінь, а й визначила критерії та показники їх сформованості та спроектувала модель експериментальної методики й, у відповідності до здійсненої класифікації, систематизувала розроблений педагогічний інструментарій.

Вагомою заслугою дисертантки є й те, що у межах проведеного дослідження нею було розширено науково-теоретичні уявлення щодо сутності ключового поняття «вокально-технічні уміння майбутнього вчителя музики» та розроблено авторські визначення понять «висока співацька позиція», «професійна компетентність вчителя музики», «вокально-педагогічна компетентність вчителя музики», «сутність та педагогічний потенціал фахового навчання майбутнього вчителя музики».

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

У цілому позитивно оцінюючи результати представленої Тянь Лінь дисертаційної роботи, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження і побажання, що носять дискусійний характер:

1. У підрозділі 1.1. доцільно було б більш конкретно відобразити й розкрити кореляцію умінь художньої інтерпретацій вокального твору і умінь вокальної техніки.

2. У підрозділі 1.2. під час визначення і критеріального аналізу групи комунікативно-виражальних умінь критерієм сформованості цієї групи визначено ступінь готовності до музичного спілкування із аудиторією. Водночас, на нашу думку, поняття «готовність до музичного спілкування із

аудиторією» вимагає спеціального розкриття його змісту, специфіки, зокрема, в психологічно-мотиваційному аспекті.

3.У підрозділі 3.2. зазначено про доцільність проведення під час формування умінь варіативного та сумісного застосування головних та грудних резонаторів тематичної бесіди «Головні та грудні резонатори співака: характеристика і особливості застосування». Означену бесіду пропонується проводити безпосередньо у процесі індивідуальних занять з курсу «Постановка голосу» з кожним із студентів-першокурсників. На нашу думку, більш ефективним заходом з точки зору витрат навчального часу стала б організація цієї бесіди для усього потоку першокурсників, що дозволило б зекономити час на індивідуальних заняттях, оскільки заняття з «Постановки голосу» триває усього 45 хвилин.

4.Однією з педагогічних умов формування вокально-технічних умінь майбутніх учителів музики визначено «педагогічне конструювання у процесі фахового навчання індивідуально для кожного із студентів педагогічного інструментарію для забезпечення консолідованості пізнавальних інтересів і художньо-естетичних потреб у галузі вокальної педагогіки та виконавства, спрямованих на досягнення мети – оволодіння комплексом вокально-технічних умінь». Оскільки в цій педагогічній умові мова йде про консолідованість пізнавальних інтересів і художньо-естетичних потреб, то доречно, на нашу думку підійти до розкриття цієї педагогічної умови з позицій консолідаційного підходу, який забезпечив би також консолідованість і педагогічного інструментарію.

5.У підрозділі 3.2. зазначено, що навчальний курс «Хоровий клас» володіє достатнім потенціалом щодо формування умінь точного відтворення звуко-висотного та ритмічного малюнку. На нашу думку, доцільним було б

деталізоване розкриття методів і засобів формування цих умінь у процесі занять з «Хорового класу».

Водночас слід наголосити, що висловлені зауваження й побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Подана дисертація характеризується детально розробленим науково-теоретичним та методологічним підґрунтям, чіткою логікою викладення матеріалу, а також оригінальністю авторського педагогічного інструментарію.

Загальні висновки щодо відповідності дисертації встановленим
вимогам

Представлена до захисту дисертаційна робота Тянь Лінь «Методика формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання» здійснює вагомий внесок у розвиток галузі мистецької освіти загалом і фахового навчання студентів факультетів мистецтв зокрема, оскільки якість вокально-хорової роботи як важливого сегменту фахової діяльності безпосередньо залежить від рівня сформованості вокально-технічних умінь вчителя музики. Переконлива динаміка зростання високого і середнього рівнів сформованості досліджуваного феномену, отримана внаслідок упровадження експериментальної методики, розробленої Тянь Лінь, дозволяє стверджувати, що одна з найважливіших проблем фахового навчання майбутніх учителів музики є розв'язаною.

Дисертаційна робота Тянь Лінь є своєчасною, змістовною, самостійною та завершеною. Вона, характеризуючись єдністю науково-теоретичних авторських розробок і практичного педагогічного інструментарію, є вельми придатною і зручною для екстраполяції. Отримані шляхом математично-статистичних обрахунків результати педагогічних вимірювань уможливили констатацію успішної реалізації дослідних цілей щодо формування в

майбутніх учителів музики вокально-технічних умінь у процесі фахового навчання.

Враховуючи актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення розробленої авторської методики, а також вірогідність, коректність, науково-теоретичну обґрунтованість отриманих результатів дисертаційного дослідження, глибину і значущість висновків, вважаємо, що дисертаційна робота «Методика формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання», відповідає вимогам пунктів 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 та Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, а її авторка, Тянь Лінь, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 – «Середня освіта» (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри мистецької освіти

Центральноукраїнського державного педагогічного

університету імені Володимира Винниченка

 Алла РАСТРИГІНА

Підпис Алли РАСТРИГІНОЇ засвідчую

Проректор з наукової роботи

 Лілія КЛОЧЕК